Миколаївський національний аграрний університет

СЕКЦІЯ «ФІНАНСОВЕ ТА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА»

Роль управлінського обліку у формуванні конкурентоспроможності аграрних підприємств

Васильєва Карина,
здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа і страхування
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *У тезах досліджено роль управлінського обліку у формуванні конкурентоспроможності аграрних підприємств в умовах нестабільного економічного середовища. Обґрунтовано значення управлінського обліку як інформаційної бази для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат, підвищення рентабельності виробництва та забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання агропромислового комплексу. Розкрито значення калькулювання собівартості, бюджетування, маржинального аналізу та управління за центрами відповідальності як інструментів підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств. Визначено, що впровадження сучасних підходів до організації управлінського обліку є важливою передумовою формування довгострокових конкурентних переваг.*

Ключові слова: *управлінський облік, конкурентоспроможність, аграрні підприємства, витрати виробництва, собівартість продукції, бюджетування, маржинальний аналіз, ефективність діяльності, фінансова стійкість.*

Сучасний розвиток агропромислового комплексу України відбувається в умовах високої конкуренції, нестабільності зовнішнього середовища, зростання витрат на виробництво та необхідності впровадження інновацій. За таких умов особливого значення набуває ефективна система управління підприємством, важливим елементом якої є управлінський облік. Це зумовлює необхідність оперативного отримання достовірної аналітичної інформації для своєчасного реагування на зміни ринкової кон'юнктури, цінової політики, ресурсного забезпечення та попиту на продукцію. Посилення інтеграційних процесів, вплив глобалізації та цифрової трансформації економіки також вимагають від аграрних підприємств удосконалення внутрішніх механізмів планування, контролю та оцінки результатів діяльності. Саме тому управлінський облік набуває стратегічного значення як інструмент формування інформаційної підтримки управлінських рішень, спрямованих на забезпечення стійкого розвитку та підвищення ефективності господарювання [1].

Управлінський облік виступає інформаційною основою прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення прибутковості, фінансової стійкості та довгострокового розвитку аграрних підприємств. На відміну від фінансового обліку, який орієнтований переважно на зовнішніх користувачів, управлінський облік формує внутрішню аналітичну інформацію щодо витрат,

доходів, результатів діяльності окремих підрозділів, видів продукції та напрямів господарювання. Він забезпечує керівництво підприємства деталізованими даними про структуру витрат, рівень рентабельності окремих видів продукції, ефективність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Така інформація дає змогу здійснювати оперативний контроль за діяльністю центрів відповідальності, оцінювати результативність управлінських рішень та своєчасно виявляти відхилення від запланованих показників. Крім того, управлінський облік сприяє формуванню обґрунтованої цінової політики, оптимізації виробничої структури та визначенню пріоритетних напрямів розвитку підприємства з урахуванням стратегічних цілей [2].

Одним із ключових аспектів конкурентоспроможності аграрних підприємств є ефективне управління витратами. В умовах сезонності виробництва, залежності від природно-кліматичних факторів та коливання цін на сільськогосподарську продукцію важливого значення набуває точне калькулювання собівартості продукції рослинництва і тваринництва. Система управлінського обліку забезпечує деталізацію витрат за центрами відповідальності, культурами, видами продукції, що дозволяє виявляти резерви зниження витрат та оптимізувати структуру виробництва.

Важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності є бюджетування, яке виступає складовою управлінського обліку. Формування операційних та фінансових бюджетів дає можливість прогнозувати результати діяльності, планувати грошові потоки, контролювати відхилення фактичних показників від запланованих та своєчасно коригувати управлінські рішення [3].

Значну роль у фінансовому плануванні та управлінні витратами підприємства відіграє також маржинальний аналіз, який надає можливість детально оцінити рентабельність окремих видів продукції або послуг, виявити найбільш і найменш прибуткові напрямки діяльності та визначити точку беззбитковості для кожного окремого продукту чи групи продуктів. Завдяки цьому інструменту керівництво підприємства може приймати більш обґрунтовані та стратегічно важливі рішення щодо розширення виробництва найбільш перспективних культур, оптимізації асортименту продукції, а також скорочення або тимчасового припинення виробництва менш ефективних напрямів. Це стає особливо актуальним для аграрних підприємств, які змушені працювати в умовах обмежених ресурсів, коливань ринкових цін, сезонності виробництва та змін у витратах на матеріали, паливо, енергію та оплату праці, адже правильне використання маржинального аналізу дозволяє не лише підвищити загальну прибутковість господарської діяльності, а й ефективно планувати фінансові потоки, уникати фінансових втрат та забезпечувати стабільний розвиток підприємства в довгостроковій перспективі [4].

Крім того, управлінський облік сприяє впровадженню стратегічного управління, орієнтованого на довгострокову конкурентну перевагу. Використання сучасних методів, таких як система збалансованих показників, аналіз ланцюга створення вартості та управління за центрами відповідальності,

дозволяє аграрним підприємствам підвищувати ефективність діяльності та адаптуватися до змін ринкового середовища.

Отже, управлінський облік відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування та розвитку аграрних підприємств, оскільки він дозволяє системно збирати, аналізувати та використовувати інформацію про виробничі та фінансові процеси для прийняття стратегічно обґрунтованих рішень. Завдяки правильній організації управлінського обліку підприємство отримує можливість не лише контролювати витрати та оптимізувати використання ресурсів, але й визначати економічно доцільні напрями виробництва, оцінювати рентабельність окремих культур або видів продукції, прогнозувати фінансові результати та швидко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури. Впровадження сучасних методів і підходів, таких як маржинальний аналіз, калькуляція собівартості за центрами відповідальності, бюджетування та планування, цифровізація облікових процесів та автоматизація збору даних, створює умови для підвищення точності управлінських рішень і мінімізації фінансових ризиків. Особливо актуальним це стає в умовах нестабільності ринку, коливань цін на продукцію та ресурси, а також зростаючої конкуренції у агропромисловому комплексі України. Таким чином, ефективно організований управлінський облік є не лише інструментом внутрішнього контролю та планування, а й стратегічним фактором підвищення конкурентоспроможності підприємства забезпечення його фінансової стійкості, раціонального використання ресурсів та сталого розвитку в довгостроковій перспективі, що, у свою чергу, сприяє зміцненню економічного потенціалу агропромислового комплексу країни загалом.

Список використаних джерел:

1. Боровик, В. П. Управлінський облік: теорія та практика. Київ: КНЕУ, 2020.
2. Гаврилюк, О. М. Фінансовий менеджмент та управлінський облік в аграрних підприємствах**.** Київ: Центр навчальної літератури, 2019.
3. Дьяків, В. І. Аналіз і оцінка ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств. Харків: Фактор, 2018.
4. Коваленко, І. О. Маржинальний аналіз та планування витрат у сільському господарстві**.** Одеса: ОНУ, 2021.

Abstract: *The theses explore the role of management accounting in shaping the competitiveness of agricultural enterprises in an unstable economic environment. The importance of management accounting as an information base for making effective management decisions aimed at optimizing costs, increasing the profitability of production and ensuring the financial stability of business entities of the agro-industrial complex is substantiated. The importance of cost calculation, budgeting, margin analysis and management by responsibility centers as tools for increasing the efficiency of agricultural enterprises is revealed. It is determined that the implementation of modern approaches to the organization of management accounting is an important prerequisite for the formation of long-term competitive advantages.*

Keywords: *management accounting, competitiveness, agricultural enterprises, production costs, cost of production, budgeting, margin analysis, efficiency of activity, financial stability.*

Науковий керівник:
Сіренко Н.М.
д-р екон. наук, професор,
завідувачка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миклаївський національний аграрний університет